

μένη στὸν μεγάλο ἐβραῖο-πολωνὸ συγγραφέα. Ὁ Blumenfeld, μέσα στὶς λίγες σελιδοῦλες τοῦ βιβλίου, κατορθώνει καὶ μᾶς διοχετεύει τὸν ἐνθουσιασμό του γιὰ τὸν Pétretz—κι' αὐτὸ εἶνε πολὺ. Ἐνα ὥρατο πορτραῖτο τοῦ Pétretz ἀπὸ τὸν Pierre Larivière στολίζει τὴν καλλιτεχνικὴ τούτη ἔκδοση.

Garrigue Garonne : «*La Chaîne aux Anneaux Brisés*». (7) Ἀκόμη ἓνας ἀπὸ τοὺς νέους ποιητὰς τῆς σημερινῆς Γαλλίας ποὺ δὲν εἶδε τὸν Πόλεμο μὲ τὰ μάτια τῆς τυφλῆς ἀφοσιώσεως στὴν ἰδέα τῆς πατριδας, ἀλλὰ μ' ἐκεῖνα τῆς ὁρμῆς καὶ τοῦ θυμοῦ ποὺ γεννοῦν μέσα μας ἢ ἀντίδραση, ἢ ἀπογοήτευση καὶ ὁ πόνος. Ὁ Garrigue Garonne μπορεῖ νᾶχει ἀτέλειες τεχνικῆς μὰ εἶνε εἰλικρινῆς καὶ πρὸ παντός, ἀνθρώπος.

ΚΑΪ'ΡΟ, 1919.

ΠΑΝΟΣ ΣΤΑΥΡΙΝΟΣ

Ο Γ. ΣΚΛΗΡΟΣ ΑΠΕΘΑΝΕ.—Ἡρεμα, ἀτάραχα, γαλήνια, σὰν ἄλλος Σωκράτης παρὰδωσε τὸ πνεῦμα πρὸ λίγες μέρες, (*) ἓνας ἀπὸ τοὺς προδρομικοὺς ἀντιπροσώπους τῆς νεοελληνικῆς σκέψεως, ὁ Γ. Σκληρὸς.

Ὁ ἰσόρροπος σοφὸς, ὁ ἀγνὸς καὶ ὑπέροχος δάσκαλος τῆς ἀλήθειας, ὁ ὑπερῆθικὸς ἀνθρώπος, ὁ ἐκλεκτὸς ἀνάμεσα στοὺς ἐκλεκτοὺς μας, πρὶν προφθάσῃ νὰ μᾶς ξετυλίξῃ ὁλόκληρο τὸ φεγγόβολο Εἶναι του, σὲ ἡλικία μόλις 40 χρόνων, κάμφθηκεν ἀπ' τὴν ὁδὴν ἑνὸς ἀκοίμητου πόνου καὶ τὰ ἱερά του χεῖλη, ἀσώπαστα γιὰ τὴν πρόοδο καὶ τὸ φῶς, ὅσο τὰ συντηροῦσε καὶ ἡ ἐλάχιστη ριπὴ τῆς ζωῆς, σάπασαν, μαράθηκαν γιὰ πάντα...

«Δυποῦμαι ποὺ δὲν προφθάσα νὰ συμπληρώσω τὸν προορισμό μου». Μ' αὐτὰ τὰ λόγια στὰ χεῖλη ἀπέθανε ὁ θεὸς νοσταλγός...

Σὲ ὅλο του τὸ βίον ὁ πόνος καὶ ἡ πίκρα τοῦ στάθηκαν ἀμείλικτοι διώκτες. Ὁλη του ἡ ζωὴ ἦταν μιὰ ἀδιάκοπη ἀγωνία, ἓνας ἀδιάκοπος ἀγῶνας πρὸς τὴν κατάκτηση μιᾶς μέρας γλυκειᾶς καὶ ἀπόνετης, καὶ ὅμως ὥς τὴν τελευταία πνοή του μὲ τὸ ἀγαθὸ χαμόγελο στ' ἀχείλι ζητοῦσε ἀπὸ τὸ χάρο ποὺ τὸν ἀλέυε νυχτόμερα, λίγη παράταση γιὰ νὰ «συμπληρώσῃ τὸν προορισμό του». Μέσα στὸ ρόγχο τοῦ θανάτου, ποὺ τὸν κυρίευε ὁλοένα, ὁ ἀγνὸς αὐτὸς ἀπόστολος μὲ τὴ ματαίᾳ ἐλπίδα σὲ μιὰ ζωὴ ποὺ ποτέ της δὲν τοῦ χαμογέλασε, σχεδίαζε νὰ ἀποτελειώσῃ τὸ ἔργο του, ποὺ ὥριμο καὶ μετωπυμένον μέσα του βιάζονταν σὲ αὐτοπαρουσίαση. Ἄν λαχτάρισε λίγων μηνῶν ζωῇ ἀκόμα, (καὶ τί ζωῇ!) ἦταν γιὰ νὰ συμπληρώσῃ τὸ κήρυγμα του, νὰ πῇ στὸ χαρτί κεῖνον ποὺ αἰστάνουνταν μέσα του σὰ φῶς καὶ σὺν ἀλήθεια.

Ὁ Γ. Σκληρὸς, καὶ γιὰ τὸ ἔργο του θὰ μιλήσουν μ' εὐγνωμοσύνη καὶ σεβασμὸ οἱ κατοπινὲς γενεές, στάθηκαν ἓνας ἀπὸ τοὺς σταθερώτερους μοχλοὺς γιὰ τὴ πνευματικὴ μας ἀναδημιουργία. Δυὸ μεγάλες προδρομικῆς φυσιογνωμίαις θὰ ἐπιπλεύσουν γιὰ τὸ φιλόσοφο τῆς ἱστορίας, ποὺ θὰ θελήσῃ νὰ ἐξηγήσῃ στὸ μέλλον τὴ βαθειὰ μετατροπὴ ποὺ συντελέσθηκε στὸ νοητικὸ ἐπίπεδο τῆς φυλῆς μας ἀπ' ἐδῶ καὶ 15-20 χρόνια :

Ὁ Ψυχάρης καὶ ὁ Σκληρὸς.

Ἡ νέα πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ἀτμόσφαιρα μέσα στὴν ὁποία ἀνοίγονται διάπλατα τὰ πλεμόνια τῆς σημερινῆς μας σκέψεως, οἱ νέες ἀξίες ποὺ τείνουν σήμερα νὰ σπρώξουνε στὸ βράδυ τὸν ἀχρηστὸν καὶ τὸν σκουριασμένον ὅλες τὶς προλήψεις ποὺ μᾶς κρατοῦσαν πίσω ἀπ' τὸν παγκόσμιον πολιτισμὸ καὶ τὴ σύγχρονη νοστοροπία, ὀφείλονται στὸ ἱερὸ κήρυγμα τῶν δύο αὐτῶν ἀνθρώπων. Καὶ στὴν ἐργασίαν αὐτὴ τὴν ἀπολυτρωτικὴ ὁ ἓνας συμπλήρωσε τὸν ἄλλον.

Ὁ δημοτικισμὸς ποὺ παρουσιάστηκε μὲ τὸν Ψυχάρη ἀνάμεσά μας σὰν ἐπανάσταση καὶ σὰν ἐξαγνισμὸς θύττανε μιὰ τάση μονόπλευρη καὶ ἀνολοκλήρωτη, χωρὶς τὸ κοινωνικὸ κήρυγμα τοῦ Σκληροῦ.

Κεῖνον ποὺ ἀποστρογγύλωσε καὶ ἀπόδωσε σαφέστερα τὴ σημασία μιᾶς ἐπαναστάσεως καθολικῆς ἐνάντια στὴ μεσαιωνικὴ ρουτίνα, ποὺ κατελοῦσεν ἄσκοπα ἢ ἀκίνητοῦσε τὶς δυνάμεις μας εἶναι ἡ διδασκαλία τοῦ Σκληροῦ.

Ἄν ὁ Ψυχάρης μὲ τὴν πλέρια καὶ φωτεινὴ διδασκαλία του γκρέμισε μέσα μας τὴ γλωσσικὴ πρόληψη καὶ συγχρονίζοντάς μας γλωσσικὰ μᾶς ἔδωσε τὴν πρώτη ὁρμὴ πρὸς τὸ χτύπημα τοῦ παλίου καὶ τοῦ σάπιου, ὁ Σκληρὸς, πρὸ 12 περίπου χρόνια μὲ τὸ «Κοι-

(7) Ἐκδοση τοῦ περιοδικοῦ «*Les Humbles*». Paris, 1919.

ΣΗΜ. ΓΡΑΜ.— Στὶς 22 τοῦ Δεκέμβριου (4/1/20).

ωνικό του ζήτημα», συμπληρώνοντας την επανάσταση του Ψυχάρη, μᾶς ὠθοῦσε στὸν ἡθικο-κοινωνικό συγχρονισμό μας.

Ἔτσι ἡ ὁλοκληρωτικὴ επανάσταση τὴν ὁποία συμπληρώνουμε σήμερα ἀπὸ ἀνάγκη βιολογικὴ μιᾶς προσαρμογῆς πρὸς τὶς συνθῆκες ποὺ δημιούργησε γιὰ τὸν κόσμον ὁλόκληρον ὁ νεώτερος πολιτισμός, εἶναι ἔργο τῶν δύο μεγάλων μοχλῶν τῆς συγχρονιστικῆς κινήσεως μέσα στὴ φυλὴ μας—τοῦ Ψυχάρη καὶ τοῦ Σκληροῦ.

Καὶ ὁ Σκληρὸς ἀπ' τὴν ἀποψη τῆς ὁλοκληρώσεως στάθηκεν ὁ πρῶτος ισόρροπος νεοέλληνας, ὁ προδρομικὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ τύπου, ποῦ τείνει νὰ ἀρῇ ἡ φυλὴ ὑστερα ἀπ' τὶς δύο ἐπαναστάσεις, τὴ γλωσσικὴ καὶ τὴν ἡθικο-κοινωνικὴ.

Ὁ δημοτικιστὴς, ὁ ἀπαλλαγμένος ἀπὸ κάθε μεσαιωνισμὸ γλωσσικὸ καὶ ὁ ἄνθρωπος τῶν καθαρισμένων κοινωνικῶν καὶ ἡθικῶν ἀντιλήψεων.

Καὶ αὐτὲς οἱ δύο πνευματικὲς ἐπαναστάσεις μέσα σὲ μιὰ καρδιά τόσον ἀγνὴ καὶ ἕνα πνεῦμα τόσο διαλεκτικὸ καὶ ἄδολο, ὅπως ἦταν ἡ καρδιά καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Σκληροῦ, δὲν μποροῦσαν παρὰ νὰ δημιουργήσουν μιὰ προσωπικότητα ποὺ νὰ στέκεται σὰ μεσότοιχο καὶ σὰ σταθμὸς ἀνάμεσα στοὺς δύο μας κόσμους, τὸν παλιὸ μὲ τὴ μεσαιωνικὴ βαρβατίλα καὶ τὶς προλήψεις του καὶ τὸ νέο ποὺ προβάλλει ὁλοένα ἀγνός, φταεινὸς καὶ ὥρατος....

Τὰ λίγα μου αὐτὰ λόγια, γιὰ κείνον ποὺ στάθηκεν ὁ πατέρας, ὁ δάσκαλος κ' ὁ ὑψωτῆς μου, πόσο θὰ ἤθελα νὰ τοῦ γίνονταν τὸ ταπεινὸ λιβάνι ποὺ θὰ μπορούσα νὰ κἀνω ἐγὼ ὁ ἀνάξιος μαθητὴς του ἐπάνω στὸ ἅγιο χῶμα τοῦ τάφου του !

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, 25 ΔΕΚΕΜ. 1919.

Ι. ΙΟΡΔΑΝΙΔΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΤΡΕΙΣ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΤΟΥ ΙΟΡΔΑΝΙΔΗ.—Ὁ Ἰορδανίδης ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ ὀνομάσει τὸ Δελμούζο τῆς Αἰγύπτου γιὰ τὴ παιδαγωγικὴ του δράση καὶ τὴν ἀντίδραση ποὺ γεννήθηκε ἀπ' αὐτὴ μέσα στοὺς αἰώνιους κύκλους τῶν παπᾶδων, δασκάλων καὶ κάθε στύλων τῆς κοινωνικῆς παράδοσης, ἔδωσε μιὰ σειρά ἀπὸ τρεῖς διαλέξεις, τὸ Δεκέμβρη, στὴν αἴθουσα τοῦ «Πτολεμαίου» γιὰ τὸ παιδαγωγικὸ σύστημα τῆς Ἰταλίδος Μοντεσόρι.

Οἱ διαλέξεις αὐτὲς ὡς ἐκλαίκευση ἐπιστημονικοῦ θέματος σημείωσαν μιὰν ἀληθινὴν ἐπιτυχία. Χωρὶς ὁ ὁμιλητὴς νὰ παραμελήσει τὴν ἀκριβολογία καὶ τὴν ἐπιστημονικὴ τοποθέτηση τῶν προβλημάτων ποὺ εἶχε ν' ἀναπτύξει, ἔφτανε σὲ μιὰ ἀπλοποίηση τοῦ ὥστε νὰ τὰ καταιβάξει ὡς τὸ ἐπίπεδο τῶν ἀκροατῶν του. Ἔτσι κατόρθωνε νὰ τοὺς πείθει καὶ νὰ τοὺς συνεπέρνει ὅχι σπάνια γοητευόντάς τους.

Τὸ σύστημα τῆς Μοντεσόρι ποὺ εἶναι μιὰ θαυμασία ὑπομονετικὴ μελέτῃ τῆς ψυχολογίας τοῦ μικροῦ παιδιοῦ (προορίζεται γιὰ παιδάκια 3 ἕως 7 ἐτῶν) καὶ ἡ ρύθμιση τῆς παιδαγωγικῆς πάνω στὰ πορίσματα τῆς μελέτης αὐτῆς, ξαπλώνεται ἀπὸ μερικὰ χρόνια σὲ πολλές χώρες (πρὸ πάντων Ἰταλία, Ἑλβετία, Γαλλία, Ἀγγλία καὶ Ἀμερική). Ἀποτελεῖ ἀξιολογώτατη συναρμολόγηση καὶ στερεὸν οἰκοδόμημα τῶν νεωτέρων ἀντιλήψεων τῆς ἱατρικῆς, φιλολογικῆς καὶ ψυχολογικῆς ἐπιστήμης βαλμένων ἀπὸ τὴ Μοντεσόρι σύμφωνα μ' ἕνα δικό της ἁρμονικώτατο σχέδιο.

Ἀλλὰ τέτοιου εἶδους πράγματα δὲν εἶναι γιὰ νὰ χαρακτηρίζονται μόνο μὲ περισσότερο ἢ λιγότερον ὥρατα λόγια. Τὸ καλύτερον ἐγκώμιό τους εἶναι νὰ ἐφαρμοσθοῦν, νὰ γίνουν ἡ εὐεργεσία τῶν μικρῶν παιδιῶν μας. Καὶ τέτοιο σκοπὸ εἶπε, τελειώνοντας ὁ Ἰορδανίδης, πῶς ἔχουν οἱ ἐνθουσιώδεις διαλέξεις του.

ΜΙΑ ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ.—Μᾶς ἔστειλαν γιὰ νὰ τὴ δημοσιέψουμε στὰ «Γράμματα» τὴν ἀκόλουθη προκήρυξη :

«Εἰδοποιούμε ὅλες τὶς Γυναῖκες τῆς Ἑλλάδας, πῶς ἰδρύθηκε «Σοσιαλιστικὸς Ὅμιλος Γυναικῶν» μὲ τοὺς ἀκόλουθους σκοποὺς :

α') Νὰ κάνει, μὲ τὴν κατάλληλη μὸρφωση, ἱκανὲς τὶς Γυναῖκες τοῦ τόπου μας νὰ γυρέσουν καὶ νὰ πιτύχουν ὅλα ἐκεῖνα τὰ δικαιώματα τῆς Γυναίκας, ποὺ πολιτικὲς προσωπικότητες ἢ πολιτικὲς ὀργανώσεις λένε πῶς ποθοῦν νὰ δώσουν στὶς Γυναῖκες τῆς Ἑλλάδας.

β') Νὰ ὀργανώσει σὲ ἐπαγγελματικὰ συνδικᾶτα ὅλες τὶς ἐργαζόμενες γυναῖκες τοῦ τόπου μὲ σκοπὸ νὰ καλυτερέψουν τὴν οἰκονομικὴ τους θέση.